

მწყემსი

საქართველოს
საქართველოს

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვის დასდვის ცხოვართათვის. იოან. 10 - 11.
 შაკვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მარტო იყოს სიხარულია შინა, ერთისათვის კოვდილისა. ლუკ. 15-4.
 მოველით ჩემდა ყოველნი მაშურაონი და ტვირთ-მს და მე ღანვისვენოთ თქვენ. მათ. 11. 28.

№ 8

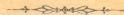
1883 - 1905

30 აპრილი

ქრისტე აღდგა!

აღდგომა ქრისტესი ვიხილოთ, თაყვანი-ეს-
 წმიდასა ამას უფლისა დიდებისასა იესოს, შხოლო
 უკოდეღესა და ესრედ ხმა ვყოთ, ჯვარსა შე
 თაყვანსა ესცემთ მარისტე მეუფეო, და წმიდ
 აღდგომასა შენსა უგალობთ და ვაღიღებთ, რამ
 შენ ხარ ღმერთი ჩვენი და ჩვენ შენსა გარეშე
 ღმერთი არა ვიციოთ, მოველით ყოველნი მორწმუნე
 თაყვანი-ეს-ცეთ მარისტეს ღვთისა ჩვენისა აღდგომას
 რამეთუ ამა ესე რა მოიწია ჯვრისა-მიერ და აღდ
 გომისა, სიხარული ყოვლისა სოფლისა. მარად
 ვაკურთხევდეთ მტისტესა, და უგალობდეთ აღდ
 მასა მისსა რამეთუ ჯვარცმა თავს იღვა ჩვენს
 და, სიკვდილითა სიკვდილი განაქარგა.

ბრძოლის მარტის სამღვდლოების დეპუტატთა მიმართ კრება მ. შთათვისში 16—22 მარტს.

(გაგრძელება*)

ჩემდღებ მარტს თავმჯდომარემ გამოუცხადა კრების, რომ ანგარიში მოეთხოვათ წინანდელი კრების აღრჩეულ ვექილებისაგან, რომელთა რიცხვში ერთად ავიათონ მეც გახლავართო. დეპუტატებმა მოითხოვეს ვექილებისაგან კნობა თუ რა გააკეთეს იმ საქმეთაგან რაც კრებამ მიანდო მათ.

მღ. სიმონ შვედლიძე, იგივე თავმჯდომარე კრებ. მე უნდა მოგახსენოთ, მაშინო დეპუტატნო, რომ სრულდებოდა არაფერი არ გაკეთებულა თქვენი ვექილობისამებრ ჩვენგან. მე უნდა გამოგიტყდეთ და გითხროთ, რომ როცა თქვენ ისეთი მძიმე საქმე მოგვანდევით ჩემს თავში არადფერი ამ საქმეების შესახებ არა ყოფილა რა, ჩვენ უნდა შეგვეყარა თავი და მოგვეთაპაპარკან ამ საქმის თაობაზე, კარგად მოგვეფიქრებინა და შეგვედგინა ქაღალდები და კონკრეტული წინადადებები პეტერბურგში, მაგრამ ეს დღე ლამბაშიძეს ერთგვრდაც არ შეუტყობივართ საქმის გამო. ერთხელ კიდევ მიუსწერე, რომ ქვე გვონდება და თუ რამეს გადავიწყობს შევიკრიბოთ შემოქი, მაგრამ მისგან მიინკ არ შევტყობილდართ და დღემდის არა გაკეთებულარა. მე ხომ არტო ვერას გადაწყობდი?.

მღ. შ. შარვაშიანი. როცა ვექილად გირჩევდენ ქვე, მ. სიმონ, მაშინვე განუტხადე და ურჩიე იტება, რომ ლამბაშიძეს ნუ დაუნიშნავთ ისეთი რეს, რომელსაც კარგი ვაწყობილება არა აქვს სიანმეთქი და თქვენს დანიშნავს უარო განცხადებო, მაგრამ თქვენ ძლიერ იწყინეთ ჩემი განცხადებო. თქვენი ლაპარაკიდან ცხადათ სჩანს ეს არა ანაიმოფრო კავშირი და მართლაც არა გაკეთებულარა და ჩემის აზრით საყვედურიც უნდა გამოგიცხადოთ გზავს.

მსტყდა ერთი მხაურობა დეპუტატებში და განიება აღარ იყო. ბოლოს ერთმა დეპუტატმა მოხლოვა დღე დ. ლამბაშიძისაგან პასუხი, თუ რატომ არ აღასრულა სამღვდლოებისაგან გამორკვეული და მიინდობილი საქმე და მათი გულის წადილი?

მღ. დ. ლამბაშიძე. მე ძლიერ მაკვირვება, მაშინო

დეპუტატო, თქვენი სიტყვა, რომ ვითომც სამღვდლოებისაგან იყო გამორკვეული ის კითხვები, რომლებზედაც თხოვნის შეტანა კრებამ მოგვანდო, ეს კითხვები ჩვენ აღუძარით კრებაზე, სამღვდლოების ჩვენვე დავინახეთ და გამოურკვეით, თორემ არცერთს დეპუტატს კირიტი არ დაუძრავს ამ კითხვების შესახებ. მაშინ სადაიმ მე უფრო შემტყივა გული ვინემ თქვენ და ან სხვას. რაიცა შეიგება მაშინ სიმონ შვედლიძის განცხადებას მისი სიტყვები მართალი არ არის. თავის სიტყვების დასასაბუთებლად მან რაღაცა წერილიც მოიყვანა. ის წერილი მე დარწმუნებული ვარ აქვე ექნება მაშინ ს. შვედლის და ვისთხვ წიკითხოს.

ამ წაკითხულ წერილიდან მართლა აღმოჩნდა, რომ სიმონ შვედლიძე სწერს დეკ. დ. ლამბაშიძეს და სთხოვს, დანიშნეთ დრო და ადგილი, რომ შევიკრიბოთ მოსალაპარაკებლად და ქაღალდების დასაწერად. დეკ. დ. ლამბაშიძე იმავე წერილის მეორე გვერდზე სწერს შვედლიძეს, რომ საჭიროთ მიანინა მის, ლამბაშიძეს ერთი რომელიმე მღვდელი შეიამხანაგოს ყველა თხოვნებში ვექილად სამეგრელოს სამღვდლოებისაგან, რადგან სემინარია ორივე ეპარქიას ეკუთვნისო — და გოგუზაენია ერთი სანდო დეკანოზისათვის ექვილობა, როგორც ეს ვექილი, მიიღებს რწმუნებას და მომწერს მაშინვე დავნიშნავ დროს თუ როდეს უნდა შევიკრიბოთ ჭანუ სადაო.

ამის წაკითხვის შემდეგ შეიქნა ერთი ლაპარაკი იმაზე თუ რა საჭირო იყო სამეგრელოს ეპარქიის სამღვდლოთაგან ვექილის გამოგზავნაო. ზოკი კი მის გაიძინდა, რომ სემინარია ორივე ეპარქიის იყო და ორივე ეპარქიის სამღვდლოების ვექილები უნდა ყოფილიყვნენო.

„თქვენ, მაშინო დეპუტატნო, განაგრძო დეკ. ლამბაშიძემ, რამდენიც გნებავდეთ იმდენი იბასეთ იმის შესახებ იყო საჭირო თუ არა სამეგრელოს მხრითაც ვექილი, მხოლოდ გთხოვთ ნება მომიცით დავასახელო ჩემი აზრი და თქვენ რაც გნებავთ ის ბრძანეთ და თუ ესურთ კიდევ განგვიკახეთ. მ. ს. შვედლიძემ ბრძანა, რომ იმ კითხვების შესახებ რომლებს გამო თხოვნების შეტანა სამღვდლოებამ მოგვანდოო არადფერი ჩემს თავში არა იყო რაო. შეიძლება ეს მართალი იყოს, მაგრამ ჩვენ დიდი ხნიდან მოფიქრებული გვექნდა ყველა ის საგნები და იმდენად საჭირო არ იყო თხოვნების დასაწერად

მამა სიმონ მჭედლიძე. თუ ვახსოვებ თქვენ მე წარსულ კრებაზე მოგახსენეთ, რომ ყველა ქალღვლების და თხოვნების წერას მე ვეპირულობოთმეთქი. ამისთანა თხოვნებს ჩვენ ვწერდით და ვამზადდებდით კიდევ ერთი დრო და ვინაშენ ჩვენ სამივემ თვითონვე წასასვლელად ექსარხოხთან და ერთ საქიროსაგანზე მოსლაპარაკებლად, მაგრამ მამა ს. მჭედლიძე არ წამოვიდა ჩვენთან და ორგზის მარტო ჩვენ შეგვხდა ჩასვლა თვითონში. ჩვენ გვსურდა მოვლაპარაკებოდით ექსარხოხს წიგნების ბეჭედის საქმის შესახებ. ექსარხოხმა განგვიცხადა, რომ წიგნების ბეჭედის საქმეს უმთავრესად აბრკოლებს წიგნების გასწორების და კორექტურის დაჭერის საქმეო, კაცი არავინ არის ეს შრომა თავს იღვასო. ეხლა უნდა სამღვდლო ლეონიდს ესთხოვთ ეს საქმე იკისროს და თუ უარს არ გვეტყვას წიგნების ბეჭედის საქმე სიჩქარით წავაო. თუ კი საქმე ესე მოგვარდებოდა რაღა საქირო იყო ამ საგნის შესახებ თხოვნის გაგზავნა? ჩვენ მართლაც პეტერბურგში უნდა წავსულიყავით სემინარიის გახსნის შესახებ, მაგრამ ომი-ნობა გამოცხადდა და თავსარი დსკა ყველას ამ ომი-ნობის გამო არა თუ ჩვენ თხოვნას, თვინათ საქირო საქმეებს თავი დაანებებს, პეტერბურგში ჩვენს თხოვნას ვინღა მიაკცევდა ყურადღებებს? რამდენი დრო წაიდა უფრო-და-უფრო გამწვავდა ომის საქმე და სისწავლელების საქმე ხომ სულ აირ-დაირია სამღვდლოებამ მოგვანოა ჩვენ, რომ გვითხოვა საღმრთო სჯულის სწავლება დედანაზე ყოფილიყო. არ ვიცი ამ ვეკილობამ იქონია გავლენა თუ არა, უწმიდესმა სინოდმა წინ უსწრო ჩვენ თხოვნას და გამოაცხადა, რომ ქართულ ენაზე იწავლებილადს სამღვდლო სჯული სამრევლო სკოლებშია და ჩვენნი თხოვნა რაღა საქირო იყო? ან კოტა ხანში ისე შეიცვალა დროებამ, რომ ჩვენი ვეკილობა სრულებით უმინაშენდლო შეიქმნეს ვკონებ. თუ მთავრობამ შეიწყნარა თქვენი დღევანდელი თხოვნები მაშინ სემენარიაც საქირო აღარ იქნება. რომ კიდევ გახსნილიყო ჩვენი თხოვნით შაგირდები მაინც არ შეიღოდენ და რა საქირო იყო ამაზე სიარული და თხოვნების წერა? ვინ მისცემდა ჯამაგირებს ცარიელი სემენარიის შესანახავად? ჩვენ ყველა ქალღვდები მზად გვექონდა, მაგრამ დროს უუფურებდით და უუფურებთ კიდევ. მამა სიმონ მჭედლიძეს როგორც ხანს არა სურს ვეკილობა და

თავისუფალი გახადეს. ჩვენ ფულს არ ვითხოვო საქმის წარმოებისათვის, თუ საქირო იქნება განვგარძობთ საქმეს და თუ არა როგორც გნებავსთ ისე მოაქციეთ... ვეკილი ვაღმდებულისა დრო შეურჩიოს საქმის დაწესებას. არც ერთი შეგნებული კაცი ჩემი არ დაგვძრახავს, რომ დღეს დღევანდით ჩვენ პეტერბურგში არ წავედით და ამისთანა არეულობის დროს სემენარიის გახსნა არ ვითხოვეთ, იმ დროს როცა შაგირდებმა სემენარია მიიტოვეს და შინ წავიდნენ... თქვენ კი გნებავსთ რომ ორ-სამ თვეში გავეუღდეს და ვათავდეს ყოველი საქმე...

ვინაიდან უმეტესობა დღეუტატებისა დარწმუნებულია, რომ სასწავლებლები ჩვენში სრულებით შეიცვლებიან განსაკუთრებით ახალი ქათალიკოსის დროს (!) ამისთვის კრებამ საქიროდ აღარ დაინახა საქმის წარმოება ამ კითხვების შესახებ და სხვა კითხვებზე უნდა დაეწყო მსჯელობა.

სამღვდლოების დღეუტატები უნდა შესდგომოდნენ საიში აღნიშნულ კითხვების განხილვას, თავსმჯდომარე ვაღმდებული იყო სხვადა-სხვა პირთა კერძო კითხვების განხილვისთვის არ დაეკარგა დრო იმისთანა საგნებზე, რომელიც კრების მსჯელობას არ შეეხებოდა, მაგრამ თავსმჯდომარე მოწყალეები თვალთ უყურებდა ყველას ვინც კი რამეს საწინა აღმდგოს იტყობდა დღე და ღამეშიმძივზე. მ. ერმლომ კანდელიკი გვერდში მიჯდომიდა თავმჯდომარეს და უფრო მეტს ღაპარაკობდა და თაოსნ.

და ვინემ არჩეული თავმჯდომარე მამა ერმლოზ კანდელიკს ძლიერ სურს, რომ თავსმჯდომარედ აირჩიონ, მაგრამ არ მოხერხდა რაღაცა სარბედლოდ. რაც წერილები და რაპორტები მიუწერინემისთვის ყველასკან პირები გაღვლედა და დააქთობდა, ყველას უკითხავს სამღვდლოს რწმენისა, რთავისი გონების ნაწარმოები გააკვირვოს. ტელრამების წერა მაინც ძლიერ მოსწონს და დმოღაწერობად მიახნია თუ ვინემ დააწერინებს მისლოც ან სათხოვარ ტელეგრამას. მ. ერ. კანდელიკსიტყვის ნება ითხოვა და თავსმჯდომარემ დიდსიამოვნებით ნება დართეთ. კრებას კი არ უხებრა სიტყვა უნდა ეთქვა კანდელიკს.

მ კრმალოზ კანდელიკი. მამანო დღეუტატრ მოგახსენებათ თქვენ, რომ წარსულ კრებაზე ტელეგრამები დავწერე და წავგიკითხეთ თქვენ, რლოც უნდა გავზავნილიყვენ სასახლის მიხისტრ

ობერ-პროკურორთან და ექსარხოსთან. თქვენ ყველამ მოიწონეთ, მაგრამ დეკ. დ. ლამბაშიძემ არ მოაწონა. არ მოიწონა იმიტომ, რომ მისგან არ იყო შედგენილი ის მისლოცავი ტელეგრამები მემკვიდრის დაბადებისა გამო. ამავე ტელეგრაფით ითხოვებოდა ქუთაისის დახურული სემინარიის გახსნა. რადგან თქვენ ყველამ მოიწონეთ ჩემგან შეთხზული ტელეგრამები მე ვაგვზავნე ფოსტის კანტორაში, მაგრამ არ მიიღეს, განაცხადეს, რომ ან ყველა დეპუტატებს უნდა ჰქონდეს ხელი მოწერილი და ან „პრედსედატელსო“. დეკ. დ. ლამბაშიძემ, როგორც კრების თავსმჯდომარეზე ხელი არ მოაწერა. მე მოვიწერე მის მაგივრად ხელი და ვაგვზავნე ეს ტელეგრამები. მინისტრს ობერ პროკურორისთვის გარდაეცა და ობერ-პროკურორს ექსარხოსისთვის გამოვზავნა ეს ტელეგრამა. დეკ. დ. ლამბაშიძე ჩასულა ფილილისში და როცა ექსარხოს უკეთხავს რაღაცა ამ ტელეგრამებზე მის განუცხადებია, რომ მე ამ ტელეგრამაზე ხელი არ მომიწერიაო. ესლა მის სურს, რომ სიყაღბისთვის კომბირში ვამზავნის. ვთხოვთ დამხმაროთ და დამიფაროთ თქვენ ყველანი თანაბმა იყავით იმ ტელეგრამის ვაგვზავნაზე და თვითონ ლამბაშიძეც ტუნ ვიქნები დასჯილი, შემიწყით. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ეს სიყაღბე არ გამოიხადებულაო შეიძლება სემინარია ესლა გახსნილი იქნებოდა. ამასთან თქვენ ყველა დეპუტატები ღამ-შიმდე ტვინ ვიწრო კაცებად მივიჩნიათ რომელსაც მე მისი წერილით დავამტაკებ“.

კანდელაკის ამისთანა შებრალებითი თხოვნამ ვაგვლანა იქონია კრების ზოგიერთ დეპუტატებზე და ყველანაირი სიტყვები გამოიწვია ღამ-შიმდისამდე. დეკ. ღამ-შიმდე მოითხოვა წერილის წაკითხვა წავითაქს წერილი. წერილში ღამ-შიმდე ითხოვდა 60 ანეთის ფულების დაბრუნებას, რომელიც კანდელაკს მართებია დიდი ხანია ღამ-შიმდისაგან წ.ღებული საეკლესიო ნივთებისა მერმე ღამ-შიმდე სწორს: მე კარგად ვიცილი, რომ თქვენს შეთხზულ ტელეგრამებიდან არა გამოვიდოდა-რაო, მაგრამ რას იზამ ვცო ტვინ ვიწრო კაცებთანო, რაც უნდა უჩიოთ ისინი მიან კ თავისხვად მიიჩნიაო. მე ექსარხოსმა ჩვენგან გამოვავნილ ტელეგრამების შესახებ მითხრა იმდენიმე სიტყვა, რომელზედაც არ შემიძლია არ ექვე, რომ ჩემგან არ არის ვაგვზავნილი როგორც ესმჯდომარისაგან ვე ტელეგრამებო.

იქონიეთ სახეში, მამანო დეპუტატო, განაგრობ და—ძემ, ეს წერილი არის დაწერილი ოთხი თვე შემდეგ ტელეგრამების ვაგვზავნისა და ცხადია სწორ რომ ტელეგრამებისათვის არავითარი ყურადღებ არავის არ მიუქცევია, პასუხიც არ აღირსეს სამღვდლოებს... .

დეკ. არ ბოჭ—შეაღი. მე უნდა მოგახსენოთ მამანო, რომ აქ მოწმები და საბუთები საქირო აღ-არის, ჩვენ ღამ-შიმდე მივგანდა როგორც მოღვაწე საზოგადოებისთვის, მაგრამ საქმით ვამოდი, როგორ სულ სხვა ყოფილა, ჩვენც ვაუღანძღავართ და ძლიერ ცუდი საქმეც ჩაუღენია. ჩემის აზრით აქ ბევრი ღამ-შიმდე არ არის საქირო. ჩვენ უნდა გამოუცხადოთ მამა ღამ-შიმდეს, რომ თავის სამსახურს თავი დაანებოს და სხვა „პროფესიის“ სამსახური აღირჩიოს.

ბლდ. ი. ბესუქე. მე უნდა მოგახსენოთ, მამანო დეპუტატო, რომ ჩვენ დეკ. ღამ-შიმდეს სულ სხვა ნაირად ვუყურებდით, მაგრამ მასთან აქ ერთად ყოფნაც საშუაში ყოფილა.

სხვა დეპუტატებიც უკმაყოფილებას აცხადებდნენ იმისთვის რომ „ტვინ ვიწრო“ კაცებად უწოდებოდა დეპუტატები ღ ძეს.

დეკ. დ ღამ-შიმდე. როდესაც კაცს სჯიან რიგი და მართებულა, რომ პირველად მოისმინონ ბრალდებულის სიტყვა და მერე საჯონ. მამა, არსტემ ბოკორიშვილმა გაათავა თავისი მსჯავრი, მისთვის აღარც სიტყვა და აღარც საბუთი არ არის საქირო! ჩვენ ვთხოვთ მას, რომ სულგრძელ იქნეს ჩვენზედ, თორემ ესლა სხვა პროფესიის სამსახურის აღჩვენა შეუძლებელია ჩვენთვის. კაცი დებურდით და რაღად როის სხვა პროფესიის სამსახურის აღჩვენის დროს! ზოგიერთების მსჯელობა მართლა მე ძლიერ მაკვირვებს. თქვენ ყველას კარგად გახსოვთ, რომ ერმალოზ კანდელაკს წარსულ კრებაზე გამოუცხადდა რომ მისგან შეთხზული ტელეგრამა უნდა გადასწორებულიყო და რიგაინად შედგენილიყო, წინააღმდეგ შეთხვევაში მე არ ვთანხმდებოდი ხელი მომეწერა როგორც კრების თავსმჯდომარეს. ტელეგრამის გადასწორების რედაქციაც ყველანა მოგახსენეთ, რომელზედაც არავის უარი არ გამოთქამს, მაგრამ სიმონ მკედლიძემ ძლიერ მოიწონა კანდელაკისაგან შედგენილი ტელეგრამები და ითხოვა სიჩქარით ვაგვზავნათ ისინი კრებას. წარმოიდგინეთ, რომ ერ,

ა ღ რ მ ს ი

ქუთაისის გუბერნიის თავდა-აზნაურობისა.

ხელმწიფე! თქვენის იმპერატორებთის უდიდებულესობის უმაღლესი ზრუნვა ყველა თქვენის ქვეშევრდომთა კეთილ დღემობასათვის, ეროვნებისა და სარწმუნოების განურჩევლად, [ხად იქნა მართებელ სენატისადმი მიცემულ ბრძანებასა და შინაგან საქმეთა მინისტრის სახელობაზე 1905 წ. 18 თებერვალს გამოცემულ რესკრიპტში.

ქუთაისის გუბერნიის ქართველ თავდა-აზნაურობა, ესმის რა უადრესი მნიშვნელობა ამ ისტორიულ აქტებისა, დამწვიდებულ გულით ეგებება მათ და პირველად ეძლევა იმედი, რომ მიღე განხორციელდება ქართველ ერის სურვილი და სასოება შესახებ თავისუფალ შინაურ თვით-მმართველობისა, რომელიც საფუძვლად ჰქონდა დადებული ერთმორწმუნე რუსეთთან საქართველოს ნებაყოფლობითს შეერთებას.

ქუთაისის გუბერნიის ქართველი თავდა-აზნაურობა რუსეთის მოძმე ერთან ერთად აღჭურვილა საერთო რუსეთის სახელმწიფოს კეთილდღეობისადმი მისწრაფებით და ღრმად დაწმუნებულია, რომ ახლოა ის დღე, რადესაც თავისუფლად არჩეულნი მთელის რუსეთის ხალხის წარმომადგენელნი შეუდგებიან რუსეთისა და მის განაპირა ქვეყნების მართვა-გამგეობის საქმეთა სასურველად მოწესრიგებას. ქუთაისის გუბერნიის ქართველი თავდა-აზნაურობა უერთდება ტფილისის გუბერნიის ქართველ თავდა-აზნაურობის-მიერ შემუშავებულ უქვეშევრდომოდეს ადრესში გამოთქმულ სურვილს და თავის წმინდა მოვალეობად სთვლის გამოსთქვას თავისი შურსკველი რწმენა, რომ ქართველ ერის დაწესებებისა და მის მშვიდობიან, კულტურულ განვითარებისათვის ერთათ ერთი საშუალება ის არის, რომ საქართველოს, — რომელიც შესდგება ტფილისისა და ქუთაისის გუბერნიებისაგან, ბათუმისა, სოხუმისა და ზაქათალის ოლქებისაგან, — მიენიქოს უფლება, თავისი შინაური საქმეები განაგოს ისეთის კანონებით, რომელსაც დაადგენს ხალხის წარმომადგენელთა კრება, არჩეული საქართველოს ყველა მცხოვრებთაგან საზოგადო, ფარულ, პირდაპირ და თანაწორ კენჭის ყრით.

ქართველი თავდა-აზნაურობა თავის ადრესს

დაამოხმოს რა თქვენის იმპერატორებით უდიდებულესობის ფერხთა წინაშე, გამსჯელებული იმ შეგნებით, რომ ქართველ ერისადმი შინაგან თვით-მმართველობის მინიჭებით, აღსრულებულ იქნება უდიდეს სამართლიანობის აქტი, რომელიც შეეფერება, როგორც საზოგადოთ ჰუმანიურ შეხედულობას ეროვნულ თავისუფალ განვითარებაზე, აგრეთვე რუსეთთან საქართველოს ნებაყოფლობით შეერთების ისტორიულ საფუძველს, ნაკურთხს თქვენის, უზომუყალესო ხელმწიფე, გვირგვინოსან წინაპართა ნებით.

შუჩანალ-გაზეთიზიდან.

მაისკოპოსი დიმიტრი რუსეთში

ესიკოპოსი დიმიტრი აღექსანდრე ნეველის ლავრაში გაჩერებულა. სხვათა შორის, გურიის საქმეზედაც უბაასნია ეპისკოპოსი კორესპონდენტთან:

„აგერის სისხლელებს სწერენ ამ უკანასკნელ ხანებში გურიის შესახებ. სულ სხვას სწერენ, მკი ვლახარაკობ და ვწირავ კიდევ ქართულ გურია-სამეგრელოს ეპარქიაში არც ერთი სოფლ ეკლესია არ არის, სადაც წირვა-ლოცვა სლავიანებაზე სწარმოებდეს, და ამ მხრივ სასულიერო ხვერ შეიქნებოდა მიზეზად ხალხის უკმაყოფილე ამბობენ, სამღვდლეობა ხალხის გარუსებას ცდლობსო, მაგრამ სად? დასაფლეთ-საქართველოში, სადაც სამღვდლეობამ სრულებით არ იცის რუსული ლაპარაკი და რუსეთის მომხრეც არ არის. ამ პირობებში გარუსებაზე ლაპარაკი ისეთივე შეცმია, როგორც პოლონეთში ამავე ბრალის დპოლონელ მღვდლებზე. უსიამოვნება გამოემგა, იმ გარემოებამ, რომ ნეშმა მესობელმა კოპოსმა არსენიმ აკრძალა ქართული წირვა-ლოცვა სოხუმში, მაგრამ თავისი საბუთიო ჰქონდა. ქრუსუმის არასოდეს არ ყოფილა საქართველოს ნაწილად ხალხიც იქ უმეტესად აფხაზობა და რუსები გარდა, აქვე კიდევ რამდენიმე ქართველიც ცხორობს, საქართველოდან ვაღმოსახლებული. სასაკლ იქნებოდა რუსებს აფხაზების გაქართველება მოესურვათ. ტყუილია ყველა მითქმარაქმ რალება, ვითომ სამღვდლეობა ხალხის გ

«ლიტობდეს»—ან სად არის ასეთ მეცადინეობის ნაყოფი? სემინარიაში სწავლა-დამთავრებულები იშვიათად აღგებიან სასულიერო სამსახურს და უმეტესობა თავისუფალ პროფესიებს არჩევენ: ექიმობას, ვეტილარობას, ინჟინერობას და სხვა. მართალია, სამლუდილოების ერთი ნაწილი არ არის საქმრისად განათლებული, ნამეტან ფულის სიყვარულსაც იჩენს, და ეს ვარგობა, შეიძლება, უკმაყოფილების ერთი მიზეზთაგანი იყოს. მაგრამ არ შეიძლება უმთავრეს და არა-მნიშვნელოვან მიზეზების ერთმანეთში გარევა; ნუ-თუ საუტიკრებელია, რომ მთელი ხალხი ამხედრებულიყო 2 მანათის საკომლო გადასახადის გამო! გურულებს საქირობა უმთავრესად ეკონომიურია,—ასე გამოიქვა თავისი მდგომარეობა ხალხს ქართულ ვაზეთშიაც, რომლებიც კავკასიის ყველა სურათლებს გადმოგვეცემენ და ხშირად ისეთ რამეებსაც ითხოვენ, რომლის მოთხოვნა მხოლოდ იდეალურ რესპუბლიკებს თუ შეუძლია. გურიის მძობრთაბა ახალი დოწყებული როდია, იგი თან დათან არას მომწიფებული, და აღგლობრივ-ადმინისტრაციის უმეტესობამ კარგად იცოდა მის მომზადების მზავი, სამღვდილოება კი ამ საქმეში ყველაზე მეტად არის დაწაშვენი, —ამას მოწმობს თვით ხალხიც, ელსაც გამოკითხეს მისი საქირობანი მთავროგან გავხაწილობა სხვა-და-სხვა პირში. მე არაოდას ამიმილაეს ჩემი სიყვარული რუსეთისადმი და გაძლიერების სურვილი და სხვაგანაც იმ გზას დგებოდი უთუოდ, რომელსაც ვადექი გურიისაში სასასურის დროსა. მაგრამ ამითი არავითარი საბუთი არ მიმიცია იმისთვის, რომ ჩემზე ის სულელუთი საყვედური და ბრალდება გამოსთქვან, ვითომც ანგინიოს მღვდილებისთვის აღსარების დროს ითხეთ ყველაფერი მრევლს და დააბეზღეთო პირები. თუმცა უკნასკენლად ბევრი უთია-ა გადამხდა თავზე ფოთში ყოფნის დროს, უთცა შევიქენი იძულებული —დამეტრევიბინა ჩემი აუპასკოპოსო სამსახური და მრევლი, მაგრამ დღემისი კადეე მომდის ხალხის ჩემდამი სიყვარულის ავალი დამამოწმებელი წერილი.

თვით ებისკოპოსის დიმიტრის ნალაპარაკების ათვასტლად და იმის გასაგებად, თუ რამდენად თლია ყველაფერი, რასაც ამბობა, მოგვეყვას აქვე —ეს კირიონის წერილი, დამტკილი გზა. № 81-ში;

«ბატონო რედაქტორო! თქვენი გაზ № 74 იყო დაბეჭდილი ეპისკოპოსის დიმიტრის წერილი, რომელშიაც, სხვათა შორის, შეგ ეუღმწიყადე შექმის და ამბობს, — „არ მგონია, ეპ. კირიონმა დაუძალის მ-ნ. დ.-ს იმის გამო, რომ იგი შთათხვავს მისს დაბრუნებას კავკასიაში, თუშეა კავკასიიდან თავისავე თხოვნით (?) იქნა გადაუწილი და თუშეა ესა მან განუტხდა სსსუ-დაქრო მთავრბასს თავისა შტკავე გადაწვეტილება (?)„ აღარაოდეს აღარ დაბრუნდეს კავკასიაში“ (?)»

„ჩემი დარსებასათვის დამამინებელია მტონა აწხ-ინ სიერუეს და ციდას-წამებაზე რაიმე შესუხას ციქმა, კირიონს, ორიოდას და სვეეს ეპისკოპოსი“.

ქ. ორიოდა 26 მარტი 1905 წ.

შორეულ აღმოსავლეთის სანაძესტნავა. აღმირალის აღექსევის ოთხივე კანცელიარია —სამოქალაქო, სამხედრო, საზღვაო და სალიბლომატო უცვლელად დარჩება იმ დრომდე, სანამ რუსეთი კვანტუნის ნახევარ კუნძულს არ დაიბრუნებს. იმ დრომდე მოხელეებს წვეულებრივი ჯამაგირი მიეცემა (მათ შორის მარტო ნამესტრიცს 104 თასი მანეთი).

გენ. კუროპატკინმა მთავრობას სთხოვა, ეხლაც მთავარსარდლის ჯამაგირი დამინიშნეთო, აგრამ უარი მიიღო და 144 თას მანეთის მაგიერად მხოლოდ 108 თასს მიიღებს (რ. ვ.).

ზორტ-ბატურას ასტარაიდან. პორტ-ბატური რომ აიღეს, რუსეთის ეპარტიოტულმა პრესამ მთელ ქვეყანას ყურები გამოუქედა, სტენის არც ხალხი ჰყვანდა და არც სურსათი და არც ყუმბარება ჰქონდაო. დეპეშიდან ჩანს, რომ რუსებს აუარებელი ყუმბარა და იარაღი ჰქონიათ, ხოლო როცა დაატყეს, რომ პორტ-ბატურს ბოლო ედებო, მიწაში ჩაფლეს. ეხლა ეს მასალა და ყუმბარები იაპონელებს უზოვანიაო.

გენ. სტესელი იწერებოდა, ხალხი აღარა მყავსო. ბრძოლა მხოლოდ 10 თასს კაცს შეუძლიან, დანარჩენები კი (16 თასი კაცი) ავად არიანო ამის შესახებ „რუს“-ს ნამღვილი ცნობები მოჰყავს:

18 დეკემბერს, ე. ო. ციხის აღების ერთი დღის წინად, პორტ-ბატურში ითვლებოდა: 9 გენერალი, 61 შტაბ-აფიცერი, 689 ობერ-აფიცერი, 101 სამხედრო მოხელე, 112 ექიმი, 13 მღვდილი, 101 სათნოების და, 28,715 შეიარაღებული სალდათი და 3645 შეუიარაღებელი, მეზღვაურები: 4 აღმი-

რალი, 71 შტაბ-ფიციერი და 8500 მატროსი. სულ — 42 ათასამდე. მათ შორის ჯანსაღი და შეიარაღებული იყო 26 ათასი კაცი. საღ 26 ათასი და საღ 10 ათასი? (რ. ვ.)

რუსეთის ხალხი მოუთმენლად მოითხოვს წარმომადგენელთა კრების მოწვევას, მაგრამ ბიუროკრატია ჯერ-ჯერობით არ ჩქარობს პირიქით, ახლა ისევე უკრძალავენ რუსეთში ყოველგვარ კრებებს და ქალაქების საბჭოებს ნებას არ აძლევენ ითათბირონ 18 თებერვლის რესკრიპტის შესახებ. ერთის სიტყვით, მთავრობას უნდა ჯერ დამშვიდოს ხალხი და მხოლოდ ამის შემდეგ წარმომადგენელთა მოწვევას შეუდგეს. ვაზ. „ნოვოსტი“ ამბობს ამაზე:

«წარმომადგენელთა მოწვევის გადაღებას სულ სხვა შედეგი მოჰყვება.

«ხალხი მიუტყუელია, ადევნებულია სწორედ იმიტომ, რომ ბიუროკრატია ვერ შესძლო სახელმწიფო საქმეების რიგინად გაძლირა. ყველა ჰქეპრობს, რომ ახალ წესწყობილების შემოღებას საქმის გაუმჯობესება მოჰყვება. იმიტომ ეხლანდელ წყობილებას შერჩენა ადუღებებს ხალხს და საქირია მალე მოვლდნ ბოლო ამნაირ მდგომარეობაა. საქირია ახლავე შესრულებს ხალხის სურვილი. არ შეიძლება ვიქონიოთ ხალხის დამშვიდების იმედი საქმის გადაღებითა და ყოყმანით, ახალ იმედების მიცემით».

მხოლოდ ცხოვრებასთან დაშორებულ ბიუროკრატებს შეუძლიანთ დღეს კიდევ იქონიონ იმისი იმედი, რომ ორიოდე კრების დახურვით, საჯაროდ უკმაყოფილების გამოცხადების აკრძალვით შეიძლება დამშვიდდეს ხალხი და მის სურვილების განხორციელებას შვეილობიანი მსვლელობა მიეცეს . .

რუსულ ნადავალურ-ზრგვსაულ ზარტაის ზრგვანა. როგორც ვიცით. ვგრედ წოდებული ერობის პარტია ეხლა დანაწილდა: ზოგი მარცხნით მიიწია, ზოგი მარჯვნივ. მემარჯვენთა ერთ ჯგუფს მეთაურობს ცნობილი საზოგადო მოღვაწე შიპოვი. აი პროგრამა ამ ჯგუფისა:

1. ხალხის წარმომადგენლობა უნდა მოეწიოს, როგორც განკლებული არჩევითი დაწესებულება — სახელმწიფო საერო საბჭო.

2. სახელმწიფო საერო საბჭოს კომენტენტციას უნდა ეკუთვნოდეს—) განხილვა ყველა კანონ-პრო-

ექტისა; ბ) განხილვა სახელმწიფო ხარჯთ-აღრიცხვისა; გ) განხილვა ხარჯთ-აღრიცხვის ასრულებისა და უწყებათა მოქმედებისა. გარდა ამისა საბჭოს უნდა ჰქონდეს უფლება საკანონმდებლო ინიციატივისა.

3. საბჭოს უნდა ჰქონდეს უფლება მინისტრების შეკითხვისა; მაგრამ მინისტრები პასუხის მგებლები არიან სახელმწიფოს წინაშე და არა წარმომადგენლებისა.

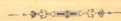
4. საბჭოს თავმჯდომარეს ამტკიცებს ხელმწიფე არჩეულ კანდიდატებთან, საბჭოს ყოველ აზრს თავმჯდომარე მოახსენებს ხელმწიფეს.

5. ხალხის წარმომადგენლობა არ უნდა იყოს დაფუძნებული საყოველთაო და პირდაპირ საარჩევნო უფლებაზე; ადგილობრივ თვით-მართველობის დაწესებულებათა რეორგანიზაცია უნდა მოხდეს და ესენი უნდა ირჩევიდნენ წარმომადგენლებს. ამასთანავე ადგილობრივი თვით მართველობა უნდა გავრცელდეს რუსეთის იმპერიის ყველა ნაწილებში, რამდენცადაც შესაძლებელია.

6. ადგილობრივ თვით-მართველობაში წარმომადგენლობა არ უნდა იყოს დამყარებული წოდებრივ პრინციპზე; საეროობო და საქალაქო თვით-მართველობაში მინაწილეობა უნდა მიიღოს ყველან

მარშალ ოამას გეგმა *ადილი ტელეგა: "ატუობინებენ: ამ ახლო ხანს მარშალ ოამას 161 ათასი კაცი მიწმატება. გენერალ ხასგეაფას ჯარი — 100 ათასი კაცი ამჟამად ჩრდილოეთისაკენ მიდის და საცაა ვლადივოსტოკსკა მიუახლოვდება. როცა მეშვიდე, გენ. ნიშის ლაშკარები გადავა მანჯურიაში, მარშალ ოამას 600 ათასი კაცი ყვალბა და 2000 ზარბაზანი ექნება. ერთსა და იმავე დროს ოამა ლინევის დაექმნა, ხასგეაფა კი ვლადივოსტოკს და ეცდება, ადმ. როტენტენენკის უქანასწელო თავშესაფარი წაართვას (რ. ვ.).

თოფურის საავდყოფოში გარდაიცვალა ამწინად საპრობილედან განთავისუფლებული ნიქარკუა. მიცვალეხულის დასაფლავებას აპირობდეს სოფ. ჯიხაიში, მაგრამ პოლციკამ დაასწრო. ლამ 12 საათზე, მისულა თურმე საავდყოფოში, სტრანიკების დახმარებით გვიან ჯიხაიშ წაუღია და დამამისთვის გადაუცია.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* როგორც ვიცით, გორის ეპისკოპოსის კათედრაზე წარდგენილ იქმნა ალავერდის ეპისკოპოსი ექვთიმე. ამ წარდგენილობაზე შემდეგი პასუხი მოვიდა, — ეპისკოპოსი ექვთიმე დაინიშნა ქართლ-კახეთის სასწრაფო კონტორის ნამდიდრ წევრად, თვით ეპისკოპოსად დანიშვნაზე კი არაფერია ნათქვამი. ხმა დადის, გორის ეპისკოპოსად რუს ნიშნავენო, ხოლო ეპისკოპოს ექვთიმეს საქართველოს საეპისკოპოსოს სამხრეთელ სკოლების საოლქო საბჭოს თავმჯდომარედ დამტკიცებენო. (ეფერია).

* ექსარხოის განკარგულებით, საქართველოს საექსარხოის სამხრეთ სკოლების ოლქის მეთვალყურის ვოსტორგოვის თანამდებობის აღსრულება მიენდო საეპარქიო მეთვალყურის ოლივეს.

* საგვარდიო ჯარსა და მებრძოლებს შემდეგი ბრძანება მისცეს: ხელს ნუ მოჰკიდებთ იმ ფურცლებს, რომლებსაც სახლებსა და ქუჩებში როდებენ; ყურს ნუ უვლებთ იპონენლთა ამხანაგებს!) — სოციალ დემოკრატებს, სეირნობის დროს მოელოეთ და ახლო ნუ მიეკარებთ; ნუ კითხულობთ ოლქის ფურცლებს; თუ სოციალ დემოკრატები პარმაში შემოვიდნენ და ლაპარაკ დაიწყებენ, ელი სტაცეთ და მთავრობას წარუდგინეთ. (ს. ო.)

* ქართლ-კახეთის საეპარქიო სასკოლო საბჭოს განყოფილებას, როგორც გავიგეთ, უბრუნდება უფლებანი, რომელნიც საოლქო საბჭომ მიითმას. ამის შემდეგ განყოფილებას მიენდობა სრული უფლება მასწავლებელთა დანიშვნისა, განყოფილებაშინილიცს ყოველსავე საქმეს, რომელიც-კი სკოლას შეეხება; კალ. ცინცაძე, რომელმაც პირველ ნუს უარი განაცხადა განყოფილების თავმჯდომარებაზე, ეხლა თანახმაა. იმის თანაშემწედ ნიშნავენ ი. ნესტორ მაჭარაშვილს.

* როგორც ეფერია-ს გაუგია, სამოსწავლო ოლქის უფროსი ზავდასკი ამ ცოტა ხანში პეტერბურგს მიდის და აღარც დაბრუნდება თურმე.

* ამიერ-კავკასიის რკინის გზის უფროსი, ნური ივანოსკი, როგორც „ტ. ოლ.“-ს გაუგია, ციმბირის რკინის გზის იმ ნაწილის უფროსი ილიც პრძოლის ველის რაიონშია.

* ამ ერთი კვირის წინად მოსკოვში გაასამართლეს დიდ მთავარ სერგეი ალექსანდრეს ძის მკვლელი, ივანე კილიაევი. მოწვეული იყო 12 მოწმე. ბრალს სდებდა სენატორი შნეგლოვიტოვი. კილიაევი უნდა დაეცვათ ნაფიცი ვეპილეს ტელენკოს, მანდელშტამმა და ქდანავს, მაგრამ, რადგან მოსალოდნელი იყო, რომ ვეპილგბო კილიაევის დაცვაზე უარს იტყოდნენ, ამიტომ სასამართლომ კილიაევს წინდაწინ თვითონვე დაუნიშნა ორი ვეპილი კილიაევმა თავის დამცველებს ფიცი ჩამოართვა, — სასამართლოს ნურც ჩემს შებრალებასა დანურც სასჯელის შემეკირებს სისხლითო. იგივე სთხოვა თავის დედასა და დასაც. სასამართლომ რაღაც მოსახრებით ვეპილს ტელენკოს კილიაევის დაცვის ნება არ მისცა ამის გავშო ქდანოვმა და მანდელშტამმაც დაცვაზე უარი განაცხადეს. სასამართლოს დარბაზში მხოლოდ კილიაევის დედა და დიდის მთავრის მახლობლები შეუშვეს. კილიაევმა სასამართლოს დადგინილება (*ამოხრჩობა) დამშვიდებით მოისმინა და განაცხადა, სასამართლოს დადგინილებით კმაყოფილი ვარ, მხოლოდ გთხოვთ, დღით და საჯაროდ ჩამომხრჩოეთ, რომ ყველამ დაინახოს ჩემი ჩამოხრჩობაო. აქ კილიაევის დედამ ქეთინი დაიწყო, მანამდის კი წყნარად იყო. ვეპილმა ქდანოვმა მოსაივს ჰკითხა, სასამართლომ ზოგიერთ ფორმალურ მხარეს ფერადი აუქცია და ნება გაქცე სასამართლოს დადგინილება განასაჩივრეთო. კილიაევმა მიუგო: ღარაფერიც არ მინდა, არც კასაცია, არც შებრალემა და არც პატიება. საქმე საღამოს 5 საათზე გაათავეს, კილიაევი კი სასამართლოდან ღამე წაიყვანეს (ბ. ვ.).

* იარასლავის სამღვდლოვებამ დადგინა, შეუერთდნენ პეტერბურგის იმ სამღვდლოვებს, რომელმაც ეკლესიის დამოუკიდებლობა მოითხოვა, და თავის უკმაყოფილება გამოუცხადონ „მოსკ. ვედ.“-ს რედაქციას, რომელიც კაცთა შორის მძულვარებას ემსახურება (რ.).

* პეტერბურგის 32 სასულიერო პირმა ეკლესიის დამოუკიდებლობა მოითხოვა, მაგრამ უარი მიიღო ეხლა ამ სამღვდლოვებს სინოდში თხოვნა შეუტანია, მღვდლობა აღარ გვირდა და გავც ნიათის უფლებითო. ზოგი გაუნთავისუფლებით კიდევაც. განთავისუფლებული გლეხის ტანისამოსი ჩაუცვამთ და სოფლად წასულან (რ. ვ.).

ქალები სათათრეთში გასასყილად მიჰყავდათ. აქვე ჰყიდნენ მოპარულ ცხენებს; აქვე იმალებდნენ ავაზაკები და სხვა ბოროტ-მომქმედნი. გურია დღემდე ცნობილია, როგორც უქსოვბას, ძარცვა-გლეჯის და ავაზაკობის ბუდე. გურულები და იმერლები ქართულად ლაპარაკობენ, მაგრამ სხვათაირი გამოთქმა აქეთ, ყოველს შემთხვევაში ქართულ ენა მასზე ესმით.

ხევსურები და ფშაველებიც ქართულად ლაპარაკობენ. ესენი გაქარაველები ნახნები არიან. ისინი პტივის სცემენ მგლის, წიწილიან კრუხის, ბელურის, ცეცხლის ღ ქარის დღებზეა. თუშებს, ცოტას გარდა, ქართული ენა არ ესმით. თუშ-ფშავე-ხევსურები ქურდი, ჭითი, ფიფას გამტკხა, შერის მოძებელი, ნათესობის უარ-მოთფეხი და მრუში ხაზნაა.

ქართულ სკოლებად ითვლებიან სვანური სკოლებიც. სვანები ზნეობით საშინლად დაცემულნი არიან. სვანები თავიანთ ენაზე ლაპარაკობენ. იმათ რულიად არ ესმით ქართული ენა. ამისდა მიუხედავად დღემდის სვანეთში წირვა-ლოცვა ღ სკოლაში სწავლებად ქართულად სწარმოებდა: შეიძლება ამის რაღაცე იყო სენთა ზნეობარა დაქვეითება.

კოტაიი ესმით ქართული ენა მეგრელებს და რეთვე სამურზაყანოელებს. ამისდა მიუხედავად ზერგელო-სამურზაყანოში წირვა-ლოცვა ქართულს ზნეა; სკოლებშიაც ამ ენას ასწავლიდნენ უკანასკლს დრომდის. სამურზაყანოელებს ქართველებთან ერთა არაფერი არა აქვთ და ქართული ენა სრუდაც არ ესმით. სამურზაყანოში სწავლება და მის მსახურება უნდა სწარმოებდეს პირდაპირ ბულად. მეგრელები — თუთოდ ქართველთა ომს ეკუთვნიან, მაგრამ მეგრული ენა ძლიერ შორდა ქართულს ჩნაა, ისე, როგორც ლიტვიური ესულს: ამას თვით სწავლულნიც ამბობენ... ამის სო, უკეთეს მეგრულს სკოლაში ქართულს ავაზე-იან, ბავშვები ორს ახალს ენას სწავლობენ: ქარდს და რუსულს. აი ამისთვის ამ ჟამად სამეგრეს სკოლებში ასწავლიან მხოლოდ საეკლესიო თულ ენას, ხოლო ქართულ სასაუბრო ენის ქღემა-კი ამ სკოლებში აკრძალულია. შეგრელება იმათ ფრად დაცემულნი არიან. კრუ-მორწმუნე-მკითხავთა პატივისცემას, ფიცის გატეხას დიდი ლი აქვს მეგრელთა შორის.

აზნაბი — ნიჭიერი ხალხია. ზნეობათა და დადასა არაან. აუხაზეთში ბოლო დრომდის ას-

წავლიდნენ ქართულად და წირვა-ლოცვაც ქართულადვე სრულდებოდა. ახლა-კი სკოლებში პირდაპირ რუსულად ასწავლიან და წირვა-ლოცვა-კი — სლავურს ენაზე სწარმოებენ.

ოსები ამიერ-კავკასიაში აქამომდე ქართულს სწავლობდნენ სკოლაში და ქართულს ენაზე წირვა-ლოცვას იმენდნენ. ბოლო დროს ქართული ოსთა სკოლებისა და ეკლესიებიდან განდევნილ იქმნა და მის ნაცვლად დამყარდა რუსული ენა. ოსებიც ფრად დაცემულნი არიან ზნეობით. იმათი ენა რვა კილოდა დაყოფილი, ერთმანეთისა არა გაეგებათ-რა.

ცხოვრებენ ამიერ-კავკასიაში სომხებიც. მათში, თვით ენობაძინის გარშემო, ძაღვარა მართმადიდებლობას შადების სურვადა. არიან მართლმადიდებელი სომხები; მათთვის აშენდა ორი ეკლესია, დაარსებული იქმნა ათი სკოლა. მათ სკოლებში სწავლება რუსულ ენაზე სწარმოებენ. ამას სურვადა თვით სომხებში გამთავსავს. ისიც კი უნდა ითქვას, რომ სომხურ ენას ბევრი კილოა (ნაყხილ) აქვს, ასე რომ ის ენა, რომელიც სამწერლო ენათ ითვლება, ბევრს სომხებს არ ესმის.

ამიერ-კავკასიაში რუსებიც სცხოვრობენ. დიდი ხანი არ არის, რაც ამ მხარეში რუსებმა ვადმისახლება დიწყეს; ჯერ წყნარად, ნელ-ნელა და ბოლოს კი — ძლიერ ბევრი გადმოსახლდა 1900 წლ. 1 მათს კანონის ძალით დადგენილ იქმნა: ამას იქით, ამიერ-კავკასიის თავისუფალი ადაცლება მხოლოდ მართლმადიდებელს რუსებს ეძლეოდათ აქამომდე ბევრი გადმოსახლდა და ამ მოკლე ხანში განზრახულია 100 სოფელი გასწავლეს კადმოსახლებულ რუსთათა, ამიერ-კავკასიაში დღეს წმინდა რუსული სკოლა სულ ასია, უკიდვე მცირე და ახლად დაარსებულ რუსთა სოფელში ვახსნილია სკოლა სახელმწიფო ხარჯზე.

უსპარტლოზად და პედაგოგიურის მოთხოვნილებათა საწინააღმდეგოდ ჩასათვლელია, უკეთეს ასწავლიან სალიტერატურო ქართულს ენას მეგრელებს, სვანებს, აუხაზებს, ოსებს თუ რომელსავე ენას არა აქვს მეწერლობის და ლევის მსახურების ენა, უნდა ასწავლო რუსული და სლავიანური.

დიდი გამარჯვება (?) მუსჯურ მეთოდის გამოღება სკოლებში. ადგილობრივ ინტელიგენტებს კი გული უსკდებათ ამ მეთოდის შემოღებით: იმათ მოსწონათ მეთოდი შედარებით, თარგმნით. ესენი სკლილობენ სკოლა რუსთა და ეკლესიის საწინააღმდეგო იარაღად გადააქციონ. (ივერ.)

კანდელაკი ამ ტელეგრაფებით მესამე დღეზე მოელოდა ქუთაისის სემინარიის გახსნას! მე მაშინვე კრებაზე განვახადე რომ მისთანა ახირებულ ტელეგრაფებზე როგორც თავმჯდომარე ხელს ვერ მოვიწერ-მეთქი. მამა კანდელაკი წაუღია ეს ტელეგრაფები ფსკისის კატორაში, მაგრამ არ მიუღიანია, იქ უთქვამს ანდროს დებუტატებს უნდა ჰქონდა ხელი მოწერილი ან თავმჯდომარე უნდა აწერდეს ხელსაო ერმალოზ კანდელაკი ამდგარა და ჩემს მაგიურ ყალბად ხელი მოუწერია. ოთხმა თვემ გაიარა ამ ტელეგრაფებისათვის ყურადღება არავის მიუქცევია. მეოთხე თვეზედ ექსპარძოსთან გაიხელით სულ სხვა საქმეზე და სხვათა-შორის ჩამოვიარდა ლაპარაკი ამ ტელეგრაფების შესახებ. მის კითხვაზე მე მოვახსენე მას რომ არავისთვის ტელეგრაფმა როგორც თავმჯდომარეს არ მიმიწერია მეთქი, ამით გათავდა კიდევ ეს საქმე. არავითარი საქმე ამის შესახებ არ დაწყებულა და არც არავის პასუხი კანდელაკისათვის არ მოუთხოვია. რაც განაცხადა კრების წინაშე, კითხოდ მას სჯიან და ციმიბირში ეგზავნიან ეს სულ სიტყუება. აბა წარმოადგინოს ერთი რამე ბ პუთი, რომ მას პასუხი ეთხოვება და გამოძიება არის მასზე დანიშნული? მას ბევრი რამე ეღიანდება, მაგრამ ჩვენ რა შუაში ვართ? იმას ვიღაცა კაცის კი მოეღიანდა ტრაპეზში, რომელიც ვითომ მოკვლის უპირებდა, ვითომც კუბოებიც კი გამოუჯგანეს, მაგრამ ყველა ესებები დასაჯერებელი არ არის. ამისთანა ამბებით მას სურს ისარგებლოს, ყვედ დიდი ჯამაგირი დაუნიშნონ და დააჯილოვონ. სრული ნება აქვს რაც უნდა ის ილაპარაკოს, მაგრამ იმდენი კი უნდა სწოდეს, რომ სხვის მაგიერ ყალბად ხელი არაფერ უღდეს არ უნდა მოაწეროს. რაიცა შეეხება მას ა ვის ვუწოდებ მე «ტენი ვიწრო კაცებად», ის ცხაათ სჩანს ჩემი წერილიდან. მე დებუტატები კი არ ყავდა სახეში წერილის წერის დროს ტენი ვიწრო კაცებად, არამედ ის ეხაც ჩემი წერილი ეგზავნებოდა. ბევრი აღუტურებდა ჩვენ წინააღმდეგ სიტყუით და ცილისწამებით, მაგრამ ყოველ ამისთანა დროს ჩვენ გული და სული სიამოვნებას გრძნობს, ის მსჯავრიც უნდა წარმოასტყავდეს დროდის უკიდინარამ პირებმა. ძლიერ სამწუხაროდ მიმაჩნია, რომ ამისთანა კერძო საგნებზე მახათ დრო იკარგება და უპირველესი საგნები კი რჩებიან უყურადღებოდ...

(შემდეგი აქნება)

დამსწერ.

დამანოვ. ი. მოსტოგოვის მოხსენება.

1904 წლის 14 დეკემბრისათვის საქართველოს საექზარხოლოს საეკლესიო სკოლების მეთვალყურეს დეკანოზს ვოსტოგოვს წაუკითხავს პეტერბურგის სასწავლო მუზეუმის შენობაში თავისი მოხსენება ამიერ-კავკასიის საეკლესიო-სამრევლო სკოლების შესახებ. მოხსენება მოუსმენიათ უწეს სინოდის და მასთან არსებულ სამოსწავლო საბჭოს წევრებს და სხვა საპატიო პირთა. ეს მოხსენება სასეებით არის დაბეჭდილი რუსულ სასულიერო ჰედაგოგიურ ცურნალს „Народное образование“-ს მარტის ნომერში. ჩვენ მოკლედ გავაცნობთ მკითხველებს ამ მოხსენების ზოგიერთ ადგილებს:

ქართულ-კახელები—ფრიად სიმბატიური ვრია, გულ-კეთილი, მარტივი, სტუმრთ-მოყვარე, მშვიდი. მაგრამ ამასთან ეს ერი ზარმაკთა, უმოძრაო და თანაგრძნობით არ ეკიდება სკოლას და ეკლესიას. დღემდის ჩინაჩის ჩრდელს ქვეშე შიანაჩა ქართული თავის ჭრედ შაფერს დვინას ფრად ასეულებს. ქართულ-კახელებს წირვა-ლოცვაზე სიარული არ უყვართ. თვით შარდენიც ამასვე მოწმობს. (XVII საუკუნე). მკითხავთა ვაღენდა დიდა ხალხზე. დღესასწაულებზე ქეიფით და ლოთობით ატარებენ. სახლში ხატებს არა აქეთ. გულზე ჯვარს არ ატარებენ; არ ესმით არც წირვა და არც ლოცვა. ეკლესია და ხალხ სკოლის შესანახად არაფერს იძლევა. არა თუ სკოლაში არ აძლევენ ბავშვებს, პირიქით, მშობლებმ ჰგონიანთ, რომ სახინაღან მათ ჟამთაგანი დაწინაშე მათ თუ სკოლაში ბავშვებს მისცემენ. სოფ. წინანდალ ერთმა მოხუცმა ქალმა მახოვა ფული იმისთვის რომ იმისი შვილი-შვილი სკოლაში დადიოდა. ქართულ სკოლების რიცხვს იმერული სკოლებიც ეკუთვნის.

იმერლები—ოცხალი, მარჯვე მობრავი, ვაპრობის მოყვარე და სწავლაში ნიჭიერი ერია. იმერეთში სკოლებს აფასებენ. ბავშვებიც აქ კარგად სწავლობენ. მაგრამ იმერლები, სკოლის კურს-დამთავრების შემდეგ, ქალაქებისაკენ მიდიან, აქ ისინი ლაქიებენ, მზარეულნიად დგებიან და ან ექიმობა მისდევენ; ზოგიც რკინის გზის სამსახურშია, ამერ-შიანთესაყებად ითვლებიან გურულები. დიდი ხან არ არის მას აქეთ, რაც გურიაში მოაღდეს და ახვე მოპარულს; აქედან დიდი ხან გასათხ

* ჩვენმა მკითხველებმა უკვე იციან, რომ პეტერბურგში მოხდა სრულიად რუსეთის ეურნალისტა კრება. მეოთხე სხდომაზე, 8 აპრილს, როგორც პეტერბურგიდან გვატყობინებენ, ლაპარაკი იყო ეროვნულ საკითხზე. ხანგრძლივ კამათის შემდეგ საქმე ასე გადაწყდა:

1. სრულიად რუსეთის ეურნალისტა კრებამ სენო, რომ იმპერიის ძირითად კანონებია უსრულველ-ყოფილ უნდა იქნას რუსეთის იმპერიის ყველა ეროვნების თანასწორობა და ის უფლება, რომ ყველა ერს შეეძლოს თავისუფლად კულტურული განვითარება.

ეს საზოგადო ფორმულა შეეხება საერთოდ ყოველ ერს და ყოველ ეროვნების ადამიანს.

2. სრულიად რუსეთის ეურნალისტა კრება ითხოვს, მიეცეს ყველა ერს უფლება მოაწილოს კავშირები კულტურულ-ეროვნულ საჭიროებათა განსახორციელებლად (უფლება შეერთება-შეთანხმებისა ნაციონალურ სკდლის, ეკლესიის და სხვ. მოსაწყობად).

ეს მუხლი შეეხება იმ ერებს, რომელთაც ტერიტორია არა აქვთ და ფანტულენი არიან სხვა ერებს შორის.

3. სრულიად რუსეთის ეურნალისტა კრება საჭიროდ სენომს ერთის მხრივ დაეულ იქნას პოლიტიკური ერთიანობა რუსეთის იმპერიისა, მეორეს მხრივ — სახელმწიფოს მართვა-გამგეობის დეცენტრალიზაციას და ამიტომ აცხადებს, რომ ცალკე ადგილებს და ერებს უფლება აქვთ ატონომიის პილებსა იმ ორგანიულ სტატუსის ძალით, რომელსაც შეიმუშავენ ყოველ ასეთ ადგილის ან ერის დამფუძნებელი კრება და რომელსაც დაადსტურებს (საკცირუეტ) სრულიად სახელმწიფო პარლამენტია.

ეს ფორმულა შეეხება იმ ერებს, რომელთაც ტერიტორია აქვთ. ავტონომიურ ტერიტორიის სახელმწიფო თვითონ ერმა უნდა გადაწყვიტოს დამფუძნებლ კრებაზე.

* უმადლესა ბრძანება უმართებულეს სენაკთა სახემა: 1) ცნობილ იქნას, რომ მართლ მადიდებლო ბიდან სხვა ქრისტიანულ სჯულთ აღსარებასა და სჯულთა შევალბაზე გადასულა დღეისამიერ აღარ იღვენებოდეს და ამას აღარ უნდა მოჰყვეს ისეთი შედეგი, რასაც ზიანის მოტანა შეუძლია ადამიანის

პირად ამ მოქალაქობრივ უფლებებისათვის; ის პირი, რომელიც სრულ წლოვანობის შემდეგ უარს ყოფს მართლ-მადიდებლობას, ჩაირიცხება იმ სჯულთ-მოძღვრებასა ანუ სჯულთ-აღსარების მიმდევრად, რომელსაც თვითონ მოისურვებს; 2) თუ ცოლი, ან ქმარი, მართლმადიდებლობას სხვა ქრისტიანულ სჯულთ-მოძღვრებაზე გასცელის, მაშინ, მათი მკირე წლოვანი შვილები, მართლ-მადიდებლად დარჩებიან, თუ ორივენი უკუაგდებენ მართლ-მადიდებლობას, იმ შემთხვევაში კი, შვილები მხოლოდ 14 წლამდე აღიარებენ ამ სარწმუნოებას. 3) ამ წესებს ისიც უნდა დავებატოს, რომ იმ პირთ, რომელნიც დღემდე, თუმცა მართლ-მადიდებლებათ ითვლებოდენ, მაგრამ ნამდვილად კი სხვა რომელიმე არა ქრისტიანულ სარწმუნოებას მისდევდნენ, თანამართ მათის წინაპრებისა, მათის სურვილისამებრ, გამოირიცხებიან მართლ მადიდებელთა სიიდან; 4) ნება ექლევას ყოველ სჯულთ-აღსარების ქრისტიანებს თავიანი საწმუნოებისამებრ მონათლონ მოუნათლავი მიგდებული ბავშვები და უცნობ შშობილების შვილები; 5) დაკანონებულ იქნას განსხვავება იმ სჯულ-მოძღვრებათა შორის, რომელთაც ამჟამად „მწვალებლობას“ (Heresy) უწოდებენ და გაიყოს იგი სამ ჯგუფად: ა) სტარობრიადცების მოძღვრება, ბ) სექტანტობა და გ) ცრუ-სარწმუნოების მიმდევრობა, რომელიც დვენილია ღისჯება სისხლის სამართლით. 6) ცნობილ იქნას, რომ ის კანონები, რომელთა ძალით ნებაა, ილოკონ საზოგადოთა და რომელნიც განმარტავენ მწვალებლობის სამოქალაქო მდგომარეობას, შეეხებიან როგორც სტარობრიადცებს, აგრეთვე სექტანტებსაც; ამ კანონების დარღვევა რელიგიოზურ საფუძვლით დასჯილ იქნება პასუხის გებით კანონის წინაშე; 7) ყველა იმით, რომელნიც მიიღებენ მართლ-მადიდებელ ეკლესიის ძირითად დოგმებებს, მაგრამ უკუაგდებენ მისს ზოგიერთ წესებს და შეასრულებენ ღვთის მსახურებს უწინდელ დროის დასტამბულ წიგნებზე, მწვალებლები მავიარათა, ეწოდებოდეს სტარობრიადცები; 8) სტარობრიადცების და სექტანტების სამლოცველობები აშენებასა, მთ შეკეთებისა ანა და დახურვის საქმე იხელმძღვანელონ იმავე წესებით, რა წინა მართლმადიდებელნი ხელმძღვანელობენ იხელმძღვანელებენ სამერმისოდ; 9) სტატუსია და სექტანტებისაგან ამორჩეულ

რთ კვლავ „წინამძღვრები“ და „დამორგებელნი“ მოდებოდნენ; ამასთან ეს სასულიერო პირნი, მათ განამდგომბაზე ჯეროვან დამტკიცების შემდეგ, უნდა გამოირჩეხონ დაბალ მოქალაქეთა ან და სოფელთ რიცხვისაგან, თუ ისინი ამათ ეკუთვნოდნენ ა აგრეთვე განთავისუფლებულ უნდა იქნან ისინი მხედრო ბევრისაგან. 10) იმავე სასულიერო პირებს უნდა დაერთოსთ სამღვდლო წესი შეასრულონ, როგორც კერძო სახლებსა, ისე სამლოცველო სახლებში, მხოლოდ მღვდელმსახურის სამოსლის ჩაცმა აკრძალათ, როცა ეს კანონით აკრძალულ იქნება. წინამძღვრებსა და დამორგებლებს (მუხლი მუხ-9) სასულიერო ანდერძების შემოწმების დროს იგივე ფუნქცია მიეცეს, როგორც ამ შემთხვევაში სასოფლო-სამეურნეო და სექტანტებს იგივე უფლება მიენიჭოსთ მართლმადიდებლებთან ქორწინებისა, როგორც სხვა ქრისტიანულ საოწმებულების მიმდევართ აქეთ. 12) ვახსნას ყველა სამლოცველო სახლი, რომელიც აღმინისტრაციული წესითა და სამართლის დადგენილებითაა დაკეტილი, გარდა იმ მლოცველო სახლებისა, რომლებიც შენობათა სტრუქტურის დარღვევისა გამოა დაკეტილი. 13) სასოფლო წესად დაიდვას, რომ ყველა ქრისტიანულ საოწმებულების ეკლესიისა და სამლოცველო სახლის ასაშენებლად, განსახლებლად და შესაკეთებლად საჭიროა: ა) სათანადო სასულიერო მთავრობის დახმობა, ბ) საჭირო ფულის ქონა და გ) შენობათა ინჟინერულ წესდების ასრულება. ამ სასოფლო წესის აღსრულებლობა თუ ეს სამდე საჭიროდ იქნება განიხილო, მხოლოდ კანონით უნდა დამტკიცდეს. 4) დაწესდეს, რომ ყველანიორ სასწავლებლებში, თუ იქ სხვა ქრისტიანულ საოწმებულების საღმრთო მწიგნოს ასწავლიან, ეს სწავლება მოსწავლეთა სამართლო ვნაზე სწავლობდეს და მასწავლებლებად სათანადო საოწმებულების სასულიერო პირები ინიშნებოდნენ, მხოლოდ მაშინ დაინიშნებიან საერო მასწავლებლები, თუ ხსენებული სასულიერო პირი იპოვება 15) უნდა განხილულ იქნან კანონები, მედიც ეხება შამხლის სჯულის მიმდევართა მოტივებს საოწმებულების მხრივ. 16) განხილულ იქნას კანონები დამოუკიდებელი უნივერსიტეტების და სასწავლებლების და ფილიალურ აქტებში უბათა და წარმართებად. 17) ასრულებ

ბულ იქმნან დანარჩენი ჩვენ მიერ დამტკიცებული დადგენილებანი მინისტრთა კომიტეტისა, რომელიც შეეხება გასული წლის 12 დეკემბრის ბრძანების მე-6 მუხლის განხორციელებას. მართებელმა სენატმა უნდა მოახდინოს ამ სავნის შესაფერო განკარგულება. სამდგაღეს მისი იმპერატორებთაა უდაგებულების სული მოწარადა: „ნიქოლოზ“

ცარსკვე სელო, 17 აპრილი, 1905 წ.

* გზათა მინისტრმა დაუგზავნა ცირკულიარი სახანო და კერძო რკინის გზათა უფროსებს. ასეთი ცირკულიარი მიიღო ამიერ-კავკასიის რკინის გზის უფროსმაიც. იგი შეეხება უკანასკნელ გაფორმებასა და მოსამსახურე-მუშათა მიერ წარდგენლ მოთხოვნებებს. თავში ნათქვამია, რომ მოსამსახურენი და მუშები უკანონოდ მოიქნენ, როდესაც მუშაობას თავი გაანებეს და მოთხოვნილებანი წარუდგინესო. მოთხოვნილების და პეტრიციების განხილვის დროს სამინისტროს ზოგის შეწყნარება შეუძლებლად უცნია, ამიტომ უარ-უყვია.

* ტფილისის სასულიერო სემინარიის ძველი შენობა პუშკინის ქუჩაზე, როგორც კანონიერ საბუთებიდან ხსანს, ეკუთვნოდა ქართლ-კახეთის ქართულს საეკლესიო ხაზინას, 1840 წელს სამღვდლოებას უყიდნია ეს შენობა ამ ხაზინის დახმარებით 82,000 მანეთად. ამ საბუთების ძალით, სამღვდლოების წარმომადგენლებს სურთ სთხოვონ მთავრობას, რომ სამღვდლოება ცნობილ იქმნას შენობის მესაკუთრედ. უწმ. სინოდო აპირობდა შენობის გაყიდვას, როგორც თავის საკუთრებისას. (ჯ. ფ.)

* ქართლ-კახეთის საეპარქიო სამრევლო-საეკლესიო სკოლებში პირველ მისამდე დამთავრება სწავლა და იგზამებთი.

ყ * საყურადღებო სტატისტიკა. თფილისის სასულიერო სემინარიაში 1902 წლის მისის გასულის იყო სულ 149 მოწაფე, ამათგან ქართველი—83; კურსი დაამთავრა 25, ამათგან ქართველი იყო—11; 1903 წელს—მთელს სემინარიაში ითვლებოდა—148 მოწაფე; ქართველი—89, კურსი დაამთავრა—23 მოწაფემ, ამათი ქართველი იყო—12. 1904 წ. 146 მოწაფე, ქართველი იყო 76. კურსი დაამთავრა 31 მოწაფემ, ამათში ქართველი—13 იყო 1905 წ. ტფილისის სემინარიიდან დაითხოვეს რეგულობაში მონაწილეობისათვის 121 ქართველი მოწაფე. დარსა კიდევ 56 მოწაფე, ამათში 11 ქართველი მთელს

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობაში საჩუქრის სარწმუნოებასა და კეთილზნებაზე.

მემა უფლისა ჩემისა

იხსო ქრისტესნი.

(რუსულიდან*).

საიდუმლო სერობა.

სერობასა საიდუმლოსა შენისას, დღეს ძეო ღვთისაო, ზიარებად შემიწყნარე, რათა არა მტერთა შენთა უფთბა საიდუმლო შენი. და არცა ამბორს გიყო ვითარცა იუდა, არამედ, ვითარცა ავახაიკი, აღვიარებ შენ: მომიხსენებ, მე, უფალო, სასუფიანო შენსა.

(ქრებინთა ვალ მაგ: დიდ-ხუთშ.)

იუდას წასვლის შემდეგ წმიდა კრებული ისევ განხიარულდა. გამცემლის მათ-შორის ყოფნა როგორც მაცხოვარს, ისე მის მოწაფეთ, მიძიმე ლოდინით აწვით გულზე. «აწ, თითქოს რაღაც შედავის გრძობით წარმოსთქვა უფალმა, იიღიდა ძე ქრისა და ღმერთი იღიდა მისთანა. უკეთუ ღმერთი იღიდა მისთანა ღმერთმანც ადიდოს იგი თავისა მანა და მესყეულად ადიდოს იგი» (იოან 13).

მოწაფეები დუმით უდგებდნენ ყურს ღვთის მოძღვრის ამ სიტყვებს და ჭიანჭყ, უთუალო, უდგნენ ამის შემდეგ რაიმე საგული ხმ-საუბარს. რამ ეს იყო მხოლოდ შესავალი სხვა, უფრო მისა. დადგა დრო არა სიტყვით, არამედ საქმით რისა. ძველ აღთქმის უკანასკნელმა საათმა დაპყრობდა დაეწყო ახალი (აღთქმა). მაგრამ არავითარ ფარისაგან, არამედ თავისი საკუთარი ხორცილი და სისხლით, და აი ეს იღება მის წინ მდებარე

პურს, აკურთხებს მის, განსტებს მოწაფეთა რიცხვსა მსებრ და აძლევს მათ.

— მოიღო, სთქვა უფალმა იმის განაშრეტკლად რისცი იძლეოდა, „მოიღო და სკამეთ: კარის ხორცი ჩემი, თქვენთვის განსტეხილი, მისატე უფალო ცოდვთა“ (ლუკა 22, 19)

მოწაფეებმა უთქმელად სჯამეს მიცემულ პურის სახედ ხორცი უფლისა მაცხოვრისა.

ჯერ კიდევ ღრმად ჩაფურცული იყვნენ ესენი ამ სიყვარულის ახლ საიდუმლოებაში, რომელიც (სიყვარული) მათ თავისს ხორცით ასასრლოდ, რომ კვლავ მოგელინათ სასწაული ამ სიყვარულის უფალმა აიღო ღვინით ბარძიში, აკურთხა იგი მისცა მოწაფეთ და სთქვა: „სუთ (სვით) ამისაგნ ყოველთა! ესე არს სისხლი ჩემი ახლისა აღთქმისა თქვენთვის და მრავალთათვის დანთხეული, მისატე ვებელად ცოდვთა“ (მათ 26, 27—28).

მოწაფეებმა მიიღეს ბარძიში და წინანდელი დუმითი თზიარენ სისხლსა მოძღვრისა და უფლისა თვისისას.

„ამას ჰყოფდით, სთქვა უფალმა საღმრთო მოქმედებას დასასრულ, მოსახსენებელად ჩემდ“.

წმიდა ზიარების საიდუმლოს დაწესების შემდეგ, მაცხოვარი რადგან მალე უნდა განშორებოდა თავისს მოწაფეებს, მიუბრუნდა მათ იმ გამოსათხოვარი საუბრით, რომელსაც მოგვითხრობს წმ. იოანე, და რომელიც წარმოადგენს მწუბ რებისა და სიხარულის ერთად საკვირველ შეზავებას.

— „შვილო! სთქვა უფალმა, მკირეღ-ეა თქვენ თანა ვარ. მე მივალ... იქ, სადაც თქვენ არ შეგიძლიათ მოსვლა. მაგრამ, სტოვებს-რა თავისს მოწაფეთ, მაცხოვარი აძლევს მათ უტუგმად ახლო მცენებას, რომლის აღსრულებითაც ისინი მალე მიანახენ მას. ეს ახალი მცენდა იმაში მდგომარეობას, რომ მათ უუკარდეთ „ურთი ვითი“.

სიყვარულის და განშორების გახსენებაზე პეტრეს მგზნებარე გულისგან უტყვად აღმოხტა შეჰამწუნებელი კითხვა: „უფალო! ვიდრე ხვალ“ (სად მიღიანარ)?

— ვიდრე იგი მივალ, შენ ვერ ძალ-გიძს მოსიღილ აწ. სოლო მგრძე მომდევედ მე.

პეტრე მიხვდა, რომ ის გულისხმობს სიკვდილს. მაგრამ განა ამას კი არ შეუძლია თავისს მოძღვრითან ერთად სიკვდილი?

*) ის „მწკეპისა“ № 6—7, 1905 წ.

სემინარიაში. მეექვსე კლასში არაივანა ქართველი. წილს კურსის ამთავრებს — 12 მოწვეუ არა ქართველი. ამ რიგად 1902—1905 წ.წ. სემინარიაში ირიცხებოდა სულ—499 მოწვეუ. ამთში ქართველი—289, —ამვე წელში კურსი დამთავრა სულ—91 მოწვედემ, ამთში ქართველია მხოლოდ —36. სასულიერო აკადემიაში სემინარიის მთავრობამ გაგზავნა ამ ოთხი წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთი ქართველი. წილს-კი აკადემიაში ბერძენს ჰგზავნის.(ივერ.)

* * * 23 აპრილის დასრულდა ლაქიების და მხატვრულების გაფიცვა. ამ დღიდან ყველამ განახლა მუშაობა.

* * * რომისა და სომხის ტიბიკონის ქართველ კათოლიკეთა საზოგადოებამ შეიმუშავა თავის საჭიროებათათვის პეტრია, რომელიც უნდა გაგზავნოს ხელმწიფე იპერატორს, რუსეთის კათოლიკეთა მატროპოლიტს, მინისტრთა კომიტეტს და კავკასიის ნ. მესტრიკს უთავრებს საგანი პეტრციის შემდეგია: 1. შეწყნარებულ იქნას მათი ქართველობა და აქიდან გამომდინარე ერთობივი უფლებანი; 2. დიდგენილ იქნას ძველის წესისამებრ ქართველ კათოლიკეთა ეპარქია ტფილისში კათედრით და ქართველის ეპისკოპოსით, რომელიც ირჩევენ სამხედროთა წარმომადგენელი და მათი მღვდლები და ამტკიცებს უფილდესა კათოლიკეთ სასულიერო მთავრობა; 3. დაარსებულ იქნას ტფილისში ქართველ კათოლიკესემინარია, ხოლო სამრევლოებთან სასულიერო სკოლები; 4. დაარსებულ იქნას ტფილისში კონსისტორია ქართველ კათოლიკეთა ეპარქიის საქმეთა მართვისათვის რვა წევრით, რომელთაგან ოთხი სასულიერო, ხოლო ოთხი ერის კაცია, ამორჩეული საეპარქიო კრებისაგან ოთხის წლით და დამტკიცებული ეპისკოპოსის მიერ; მიეცეს ივერიის ორდენის კათოლიკე ძმებს ნება თავისუფლად და საჯაროდ აღსარულონ ყველგან სახელმწიფოში ღვთის მსახურება ქართულად და ივერიის ეკლესიის წესით და სხვა. რაც შეეხება სახელმწიფოს წესწყობილების სახისა და ხალხის წარმომადგენლობით უფლებების გამოარკვევას, ქართველ კათოლიკეთა პეტრცია უერთდება თვითმართველობის პრინციპს იმ აღრესებისას, რომელიც ქართველ თავდაზნაურობამ შეიმუშავა.

* * * ჩერ. ვეს. სწერს: «ამ ბოლო დროს რიონს რაზმის უფროსი გენერალ მაიორი აღიხანოვი-ავარსკი ჰგზავნის ქუთაისში გლქთა მოძრაობის

გამო დაპატიმრებულთა მთელ დასებს. თითო დაახლოებით 50—60 კაცია. აპატიმრებენ ქუთაისის, სენაკის და ოზურგეთის მაზრებში».

* * * ამიერ-კავკასიის რკინის გზის გამგეობას მიუწერია დიდრონ სადგურების ევპას უფროსებოსათვის: უკვე ჩამოვიდა რკინის გზაზედ სამუშაოდ ორმოცდა ათი ბრიგადა სამხედრო მემანქანე და მათი თანაშემწეო და 50 ბრიგადასაც ამ დღეებში მოველით, ამისათვის დიდი რა ხსებლობას ზინკლები რომელნიც მემანქანის თანაშემწეო დადიონდენ და აგრეთვე მეორე და პირველი განყოფილების მემანქანის თანაშემწეონი ატარონ არა მემანქანეთ, არამედ თანაშემწეობად.

X * * * ოზურგეთის მაზრის სამრევლო სკოლების შეთავაღურებ მღვდელმა ეპიფანე კალანდარიშვილმა მეთვალყურის თანამდებობას თავი დაანება.

X * * * საქართველოს სინოდის კანტორამ მღვდლების ჯამაგირების დანიშნვის შესახებ ახალი მოხსენება დაამზადა და ნამესტრიკს უნდა წარუდგინოს ჩამოსვლისათვის, ამ მოხსენებაში დაწვლილებით არის გამოკვლიული მღვდლების არა სანატრელი მდგომარეობა და ნაჩვენებია ის ზომები, რომელიც უნდა აღსარულოს მართებლობამ, რომ რამდენადმე ურუნველ ჰყოს მღვდლების მდგომარეობა. განსახილავა რომ სამრევლოები ორასი კომლისაგან აღდინონ. იქ სადაც ოთხასი მანეთი არ არის კიდე დანიშნული სახინიდან კრებულისათვის უნდა დანიშნოს ყველას. ექვსასი მანეთი უნდა დავატრო ოთხას მანეთზე და ერთ მღვდელს და ერთ მღვდელთს და დანიშნოს ათასი მანეთი; მღვდელს 750 მ მ და მედავითენ 250 მანეთი. ექვსასი მანეთი ორ ნისტრიაში უნდა შეკრიბოს მრევლთაგან. თუ კომის მოუწევს სამი მანეთი წლიწადში. მრევლთაგან განთავისუფლებული იქნება გვირგვინ საკუთხის, გარდაცვალებულთა და სხვა ყოველთა ფულის გადასახლისაგან. თუ ეს ასრულდა, თულოცე ბევრად მოგებულნი იქნებიან და ხალხობაც დამაყოფილებული იქნება.

* * * კავკასიის ნამესტრიკს გრაფ ვოვო დაშკოვს, როგორც სატახტო ქალაქის გამგეობაგვემენ, მოხელეთა ახალი მტატი შეუქმნა იმ მოხელეთაგან, რომელნიც თავ. გროლიკინის და მსახურებდნენ, მხოლოდ ორიოდე დარჩება ტფილისის გუბერნატორი სვენიცი სტეგან იქნება და დაყვანილი

—უფალო! აწ სული ჩემი შენთვის დავსდვა. მაგრამ უფალი, აზილებს რა მოციქულს, ნამდვილ მაშობრივ აღერსით ამცნებს მას მწარე ქეშპარიტე-ბას.

—სული შენი ჩემთვის დასდვა? ამინ გეტყვი შენ: არაღა ეციელოს ქათამსა, ვიდრემდის უარ-მყო მე სამკზის.

უთხრა რა ეს სიტყვები, მაცხოვარმა საჩქაროდ ანუგეშა თავისი მგზნებარე მოწაფე და გამოუცხადა, რომ ის შეინანებს ამას და დაუბრუნდება უფალსა თავისა და, როცა ეამი დადგება, სხვების სარწმუნოებაზე განმტკიცებით დაამტკიცებს თავის სინანულს. არ დასტოვა უნუგეშოდ ვგრეთვე დანარჩენი თავისი მოციქულებიც.

—„ნუ შეძრწუნდებიან გულნი თქვენნი... მე წარვიდე და განგიზალო თქვენ ადგილი. და უკეთუ წარვიდე და განგიზალო თქვენ ადგილი, კვალად მოვიდე და წარგიყვანე თქვენ თავისა ჩემისასთანა, რათა, სადაცა მე ვყო, მუნცა თქვენ იყვნეთ... არა დაგიტევენ თქვენ ობლად... მე ვეკითხო (ეთხოვო) მამასა ჩემსა და სხვა ნუგეშინის-მცემელი მოგვიღონოს თქვენ, რათა თქვენთანა დაადგრეს უკუნისამდე“. მაცხოვარმა მოწაფეებთან ამ უქანასენელ და გამოსათხოვარ საუბრის დასასრულ აკურთხა იგინი და სთქვა: «აღსდგინე წარვიდეთ ამიერა». და ყველა სიტყვისაებრ მოძღვრისა, ფსალმუნთა გალობით ადგენენ ტრაპეზიდან და წარვიდენ გეთსამანის ბაღში—ზეთის-ხილის მთაზე, —რომელიც იყო საყვარელი სამყოფელი ადგილი იესო ქრისტესი და რომლის გზა გადიოდა (ხევისა ნაძოვანსა). ადგილის მდებარეობა, წელიწადის დრო, აღმოსავლეთის მთიანი რაიონ ღამის დიადი და მკვდრული სიჩუმი, სქელი რბილი, ვაღმტყორცხილი ას-წლოვან ზეთის-ხილის ხეებისაგან, —ყოველივე ეს წყნარი და დიადი ემოება ძალა-უნებურად უბადებდა მოწაფეებს აც შიშს, როცა ესენი თითქმის დაურღვეველ ძილით და მძიმე გამოურკვეველ შიშის გრძობით მოტულნი მიადევდენ მას, ვინც მათ წინ თავბრილი, ჩაფიქრებული და სველიან გულით მიდიდა თავის ნებით სასიყვდილოდ.

გეთსამანის ბაღის გზაზე.

გეთსამანის ბაღის გზაზე, ქრისტემ ისევ განათავისი შეწყვეტილი საუბარი. ის ეუბნებოდა

მოწაფეებს: მართალია, მე ესტკვებ მაგრამ კავშირი ჩემი მათთან არ შეწყდეს კავშირი ესე აწ იქნება შინაგანი, სული, საუბარი იმან გამოხატა ივავით ვენრტოვებზე. —„მე ვარ ეენახი ქეშპარი ჩემი მომქმელი არს. ყოველმან, რომელ ნაყოფი, განწმინდოს იგი, რათა უფრო გამოიღოს... დაადგირით თქვენ ჩემ თქვენთანა... რომელი დაადგრეს ჩემთა მოიღოს ნაყოფი მრავალი; რამეთუ თვინი არა რა ძალგძის ყოფად არცა ერთი“ (იოან. 15: 1-2).

ამ სიტყვების შემდეგ მაცხოვარმა აქწაფეთ, თუ რა დიდ წყაროს სიხარულისას ისინი იმ დღენაში, რომელიც მათ მოიღოს ნებულ სოფლისაგან, —და კიდევ შერის სიგარკვევით და სიღრმით, ვინემ წინეთ, აქრომ, თუმცა ის უნდა განშორდეს მათ მიუხედავად ამ მოახლოებულ განშორებეს მათთვის უკეთესია. ეამი თქვენის მუბნებლად მაცხოვარი, იქნება მკორე და ყვემა სიხარული, რომელსაც თქვენ ველაგართმევსთ. ამ თქვენს სიხარულს ვარი არ ექნება, ვინაიდან რაც უნდა მამას, მოგანიქებს იგი თქვენ. აი ამ მამასთან, მელიც შეგიყვარებს თქვენ მისდამი რწმენისთვი ამ მამასთან, რომლისაგანაც მე მოვიდი სოფლია ახლა კვალად უნდა დავბრუნდე და ეს თქვენთ უკეთესი იქნება, ვინაიდან, უკეთუ მე არ წაარცა სული ნუგეშინის-მცემელი ვარდმლოთ თქვენზე... ამის შემდეგ, უთხრა რა, რომ ეს ეამი, ოდეს ყველა ესენი შიშისაგან განიხევიან მიტოვებენ მას მარტოდ, იესომ აღიპარო თვისნი ზეცად და წარმოსთქვა დოკცა ცწაფთა და ყოველ მორწმუნეთათვის (იოან. 14: 19) ანაირ წყნარ და ნაღვლიან საუბრით და აღში წობდა მგზავრებმა დაბოლოს მიადწმანის ბაღს.

(შემდეგი იქნება)

მდ. ბ. 35

ბანსხალეა.

ხელის-მოწერა 1905 წლისათვის მრ-
ბრულ გამოცემათა ქართულს

„მწევეს“-ზე XXII წ.

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე XX წ.

ქურნალის ფასი:

ნ. მწევესია 3 მ. 6 თეთი (მწევესია) 2 მ.
რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2)
ორივე გამოცემა 5) — ,, ორივე გამოცემა 3)
ყოზე ხელის-მოწერა შეიძლება დაბა
რედაქციაში, თბილისში წარკითხვის
დებულ საზოგადოების წიგნის შალა-ზე.
წილ ნაწილად სურს ხელმოსაწერი ფულის
ა მან ორივე ქურნალისთვის უნდა წარმო-
შ მან. პირველ იანვარს და 2 მ. პირველ
ლისს. შტრუტო „მწევესი“-სთვის: პირველ იანვარს
თი მან. და პირველ ივლისს ერთი მანეთი.

ხოულის მასწავლებელთ და ღარიბთ გაზეთები დაეთმო-
ბათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მ ა ნ ე თ ა დ.
რედაქცია იმყოფება დ. ყვარალაში რედაქ-
ციის საკუთარ სახლებში.

ზარემე მკვლევრებთ ქურნალის დაბარება შეუძლიათ
აღტყობთ: Вь Квирilahъ, въ редакцію газеты и
и „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ»

დაქციაში მოიპოვება წარსული წლების რამ-
ხრული გამოცემანი „მწევესი“-სა, რომელთა
მანეთად დაეთობათ მსურველთ
რედაქციაში მოიპოვება აგრეთვე სხვა-და-სხვა
თა შინაარსის გამოცემანი, რომელთა კა-
ნი ღრო. გამოშვებით ქურნალშიდაც იბეჭდება
სველითაც შეიძლება დაიბარონ რედაქციიდან.

წელიწადი სანატორიუმი

4400 ფუტის სიმაღლე.

საზოგადოებრივი საგუროვი

15 ივნისიდან 31 მარტამდის თვეები.

◆ ექიმის ვასტანგ დ. დამაშვიძისა ◆
პატარა-ცამოვი, ბაჰურიანის რკინის გზაზე.

მიიღებიან ქალ-ვაენი 8—16 წლამდე: სისხლ
ნაკლებნი, დასუსტებულნი, მოქანცულნი, ნაფად
მყოფარნი, მიდა-დაქარგულნი, ქაობის ციებით
შეპყრობილნი და სხვროდ ვისაც ესაკიროებ
მოლონიერება.

წამლობა განსაკუთრებით ბუნებრივი და ჰიგი
ენური: მისი პერი, ფიქვნარი, დასვენება, უზრ
საზრდო, გასართობი და სამკურნალო ვარჯიშობა;
წყლით ექიმობა შეფარდებული თითოეულ ბავშვი
აგებულობასთან.

დაწერილობით ცნობების შეტუობა შეიძლება
პირადად ანუ წერილობით ექიმ. გ. დამაშვიძისთან
რევიდისი, ნოვოდეზის ქ. № 46 4 5 საათამდ
კვირა დღის გარდა.

სტამბა

ქურნალ „მწევესი“-ს რედაქციის
დ. ყვარალაში.

დეტულობს ეოგელ-გვარ სასტამბო საქმევის
რუსულ, ქართულ და ევროპიელ ენებზე.
სუფთად, სწრაზად და იაზად
რაშიდაც დარწმუნდება ყოველივე საქმის დამკვეთი

ზ ი ნ ა ა რ ს ი:

სალიტერატურო განმეოვიდება: აღდგომა. — იმე
ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატთა მე-45 კო
ქუთაისში 16 მარტს. დამსწრესი. — დეკანოზ ი. ვოსტო
მისწენება. — ადრესი, ქუთაისის გუბერნიის ოავდ-ბან
ბისა. — ქურნალ გაზეთებიდან. — ხალი ამბები და შინიშე
სწავლა და მისწენება პრინციპალურად სარ
ნოვობას და კათილ-წამლობაში. გენბა უფლისა ზე
იესო ქრისტესი, მღ. ზ. კაპანძისა. — განცხადება.

ომცემელი დეკ. დ. დამაშვიძე
Дозволено цензурою, Архимандритъ Георгій 28 Апреля 1905 г.

რედაქციი ჟურნ. „Пастырь“ (И. Д. Гамбашидзе) въ Квирилахъ въ собст. домѣ.